

Autorii acestei ediții au atacat în instanța de judecată hotărârea Comisiei Electorale Centrale prin care s-a dispus marcarea actelor de identitate ale participanților la votare cu o ștampilă specială, fapt considerat o încălcarea a prevederilor Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului în care este protejat dreptul la alegeri și care asigură exprimarea liberă a voinței poporului la alegerea puterii legislative (art.3 al Protocolului adițional nr.1 la Convenție).

Curtea de Apel Chișinău

Reclamant:

Mișcarea social-politică „Acțiunea Europeană”
mun.Chișinău str.Calea Ieșilor nr.6, of.4

Pârât:

Comisia Electorală Centrală
mun.Chișinău str.V.Aleksandri, 119

CERERE DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ

Prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009, „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009” s-a decis că la scrutinul din 5 aprilie 2009 pentru alegerea Parlamentului Republicii Moldova, birourile electorale ale secțiilor de votare vor marca actele de identitate ale alegătorilor care vor participa la votare o ștampilă specială, având imprimată inscripția „ALEGERI 05.04.09”, conform unei Instrucțiuni aprobate de Comisia Electorală Centrală.

Drept temei pentru emiterea hotărârii se invocă faptul că, la momentul desfășurării alegerilor, nu este posibilă verificarea electronică a participării la votare, existând riscul votului multiplu; lipsa unui mecanism eficient de prevenire a fraudării alegerilor, precum și recomandările experților internaționali (IFES, PNUD) aflați în Republica Moldova pentru monitorizarea campaniei electorale, ale Coaliției Civice pentru alegeri libere și corecte, „Coaliția 2009”, și prevederile art.18, 22 lit. q), 26 din Codul electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997.

Considerăm că hotărârea menționată a Comisiei Electorale Centrale contravine mai multor norme constituționale și legale, și urmează a fi anulată.

Adoptând hotărârea nr.2132 din 12 februarie 2009, Comisia Electorală Centrală și-a depășit atribuțiile stabilite prin lege și a încălcat principiul constituțional de separație a puterilor în stat prevăzut de art.6 din Constituție.

Astfel, conform art.61 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, „modul de organizare și de desfășurare a alegerilor este stabilit **prin lege organică**”. Art.72 alin.(3) lit.a) din Constituție prevede că sistemul electoral în Republica Moldova se reglementează prin lege organică. Iar potrivit art.60 alin.(1) din Constituție, „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și *unica autoritate legislativă a statului*.” Însăși noțiunea de „sistem electoral” cuprinde: 1) principiile și condițiile de participare la constituirea organelor reprezentative; organizarea și reglementarea alegerilor; 2) modul de atribuire a mandatelor în autoritățile reprezentative după stabilirea rezultatelor votării.

Art.53 alin.(1) din Codul electoral, adoptat de Parlament conform stipulărilor constituționale menționate, **regle-**

mentând procedura de efectuare a votării, stabilește că „biroul electoral al secției de votare înmânează alegătorului buletinul de vot, conform listei electorale, numai la prezentarea actului de identitate. La primirea buletinului, alegătorul semnează în lista electorală în dreptul numelui.”

Deci, legiuitorul, în legea organică, nu a prevăzut marcare cu ștampilă specială a actelor de identitate ale alegătorilor care vor participa la votare. Și nici o altă autoritate din stat nu poate „completa” (depăși) la discreția sa norma legii organice, inclusiv prin emiterea deciziilor, hotărârilor etc. Pentru a fi mai expliciti, putem modela o situație similară celei create de Comisia Electorală Centrală în cazul dat. Și anume, că o oarecare autoritate publică din stat sau autoritate centrală de specialitate, cu excepția Parlamentului, a emis o hotărâre, prin care a „completat” sau „corectat” o prevedere a unor legi organice menționate în art.72 alin.(3) din Constituție, spre exemplu, în Codul penal - lit.n) a art.72, sau în Codul civil - lit.i) a art.72, sau în Regulamentul Parlamentului - lit. c) a art.72. Este de la sine înțeles, că instanțele judecătorești nu vor judeca cauzele penale sau civile în conformitate și cu aceste „îmbunătățiri” făcute legilor organice din simplul motiv că ele contravin flagrant Constituției. Asemenea „îmbunătățiri” vor fi neglijate chiar și atunci, când ele ar fi fost efectuate la recomandările din afara sau din interiorul autorității care le-a emis.

Totodată, Codul electoral nu este o lege organică mai inferioară în decât alte legi organice, pentru a putea fi „ajustată” la anumite împrejurări, de alte autorități, pe lângă cea reprezentativă, inclusiv de Comisia Electorală Centrală. Iar drepturile, libertățile și obligațiile cetățenilor stabilite prin Codul electoral nu pot fi revăzute sau revizuite de un alt organ, decât Parlamentul. Or, prin hotărârea contestată se încalcă în mod direct drepturile și libertățile prevăzute de cod ale tuturor cetățenilor cu drept de vot, deoarece Comisia Electorală Centrală, de fapt, a creat o normă primară (nouă) ce nu este prevăzută de Codul electoral prin care se reglementează raporturile ce țin de sistemul electoral.

În această ordine de idei, este relevantă Hotărârea Curții Constituționale nr.61 din 16.11.1999 pentru controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr.432-XIV

din 10 iunie 1999 "Privind asigurarea unității aplicării unor prevederi ale Codului electoral". În hotărârea menționată a Parlamentului au fost interpretate dispozițiile art.91, 114, 136 și 199 din Codul electoral privind valabilitatea alegerilor parlamentare, prezidențiale, locale și referendumului local.

Curtea Constituțională, examinând sesizarea Președintelui Republicii Moldova privind neconstituționalitatea hotărârii date a Parlamentului, a menționat:

"... Curtea relevă că Parlamentul, prin art.1 al Hotărârii în cauză, a expus art.171 din Codul electoral într-o nouă redacție și astfel a încălcat dispozițiile art.72 și 74 din Constituție. Curtea reiterează că Parlamentul este în drept să opereze modificări și completări în legislația în vigoare **numai prin lege**.

Parlamentul a atribuit Hotărârii nr. 432-XIV **caracter normativ de drept și putere juridică similară prevederilor Codului electoral** supuse interpretării. Interpretarea oficială de către organul legislativ a unei legi **se efectuează numai prin lege, care trebuie să urmeze aceeași procedură de adoptare, semnare și publicare prevăzută de dispozițiile constituționale**. Interpretarea unei legi prin hotărâre a Parlamentului este inadmisibilă și contravine dispozițiilor art.72, 74, 76 și 93 din Constituție și nu poate fi recunoscută drept interpretare oficială a legii.

Așadar, având în vedere obiectul Hotărârii Parlamentului nr. 432-XIV din 10 iunie 1999, este necesar să se menționeze că atât sub aspect formal, cât și sub aspectul separării atribuțiilor puterilor în stat, statuată de Constituție, ea contravine art.6, 72, 74, 76 și 94 din Constituție."

În baza argumentelor expuse, Curtea Constituțională a declarat neconstituțională Hotărârea Parlamentului nr.432-XIV din 10 iunie 1999.

Sau, în Hotărârea Curții Constituționale nr.18 din 21.10.2008 pentru controlul constituționalității unor prevederi din punctul 13 al Regulamentului cu privire la modul de stabilire și de plată a indemnizației viagere sportivilor de performanță, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1322 din 29 noiembrie 2007, de asemenea, sunt operate concluzii de principiu la acest capitol. În particular, Curtea a relevat faptul că unul din principiile fundamentale ale statului de drept este cel al separării și colaborării puterilor în stat, principiu consacrat expres în art.6 din Legea Supremă. Curtea a menționat că, potrivit art.102 alin.(2) din Constituție, **art.30 alin.(1) din Legea cu privire la Guvern, art.11 alin.(1) din Legea nr.317 din 18 iulie 2003 "Privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale", Guvernul adoptă hotărâri pentru organizarea executării legilor**. Adoptate în baza și în executarea legii, hotărârile Guvernului **au forță juridică inferioară legii și nu o pot contrazice sau depăși**. În jurisprudența sa anterioară Curtea Constituțională a statuat constant că hotărârile Guvernului sunt acte subsecvente legii, se emit în scopul concretizării, executării corecte și efective a acesteia, normele cuprinse în hotărâri **nu pot avea caracter primar, nu pot modifica cadrul stabilit prin actul legislativ, executivul neavând competență normativă primară** (Monitor Oficial nr.195-196/12 din 31.10.2008).

În cazul hotărârii nr.2132 din 12 februarie 2009, Comisia Electorală Centrală a completat norma art.53 din cod, arogându-și **competență normativă primară**, exceptând și procedura de adoptare, semnare și publicare prevăzută de dispozițiile constituționale.

Prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale de a marca actele de identitate ale alegătorilor care vor participa la votare cu ștampila specială se intervine și în raporturile regle-

mentate de Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, și se încalcă dreptul cetățenilor la alegeri libere prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat – art.38 alin.(1) din Constituție.

La acest capitol menționăm următoarele. Până în anul 2005 în republică a existat practica aplicării ștampilei „Votat” în actele de identitate ale alegătorilor în temeiul Hotărârii Comisiei Electorale Centrale. Și din această cauză mai mulți cetățeni nu au participat la alegeri, nedorind ca în actele lor de identitate să se conțină o mențiune improprie actelor ca atare, și din această cauză nefiindu-le eliberate buletine de vot.

În acest context, este relevantă o altă hotărâre a Curții Constituționale – nr.16 din 19.05.1997 privind controlul constituționalității dispozițiilor punctului 10 alineatul 2 din Regulamentul „Cu privire la modul de perfectare și eliberare a actelor de identitate ale Sistemului național de pașapoarte”. Regulamentul a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.376 din 06.06.1995.

Curtea a recunoscut drept neconstituțional pct.10 din Regulament și, în particular, a menționat următoarele:

„... Actele de identitate, conform Legii nr. 273-XIII (pentru pașapoarte - art. 2 alin.(5), buletinele de identitate, permisul de ședere - art. 3 alin. (4) și (10), nu cuprind date despre „viza de reședință” sau „viza de domiciliu”.

... De aceea includerea în textul Regulamentului a unor dispoziții ce conțin obligativitatea obținerii „vizei de reședință” (sau a „vizei de domiciliu”) este în contradicție cu principiul enunțat în „Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte” nr. 273-XIII din 9 noiembrie 1994 și este neconstituțională în baza art. 27 alin. (2) din Constituție.”

Referitor la cazul actual, concluzia Curții Constituționale poate fi extrapolată în felul următor: „actele de identitate nu cuprind date despre consemnarea sau marcarea participării alegătorilor la votare, cu o ștampila specială. De aceea, Hotărârea Comisiei Electorale Centrale privind obligativitatea unei asemenea marcări este în contradicție cu Legea privind actele de identitate în sistemul național de pașapoarte și este ilegală și neconstituțională în baza art.38 alin.(1) din Constituție care prevede alegeri libere prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.” Noțiunea de „secret” se referă în mod firesc și la dreptul cetățeanului de a nu fi divulgată participarea sa la alegeri prin consemnare în actele de identitate.

Totodată, prin decizia sa, Comisia Electorală Centrală, din start, pune toți cetățenii ce participă la scrutin sub bănuiala că ar avea intenția să încalce cu orice preț legea și să voteze de mai multe ori, profitând de anumite „neajunsuri” ale legii. Această atitudine a comisiei de diferire la categoria potențialilor „contravenienți” a tuturor cetățenilor cu drept de vot este nefondată și afectează demnitatea alegătorilor din republică.

Pe de altă parte, aceste măsuri de vigilență exagerată ale comisiei nici nu au vreun sens practic. Legislatorul, în Codul electoral, a stabilit că alegătorii votează la secțiile de votare în baza listelor întocmite din timp ale cetățenilor care locuiesc în raza secțiilor respective. Iar prezentarea documentului de identitate se efectuează numai pentru a se verifica dacă votează anume persoana introdusă în listă. Evident, semnând în listă, cetățeanul nu va mai putea vota repetat indiferent de faptul dacă a fost marcat sau nu documentul de identitate.

Invocarea în Hotărârea Comisiei Electorale Centrale a art.18, 22 lit.q) și 26 din Codul electoral drept temei al

împuternicirilor comisiei de a stabili "marcarea" în actele de identitate este o eroare, pornind de la prevederile normelor constituționale indicate deja.

Totodată, o lectură cât de cât atentă și profesională a normelor citate din Codul electoral, denotă că legea nu împuternicește Comisia Electorală Centrală cu asemenea atribuții.

Astfel, art.18 (ședințele și hotărârile Comisiei Electorale Centrale) reglementează proceduri organizatorice de activitate a comisiei și stipulează că hotărârile "adoptate în limitele competenței acesteia, sunt executorii pentru autoritățile publice, întreprinderi, instituții și organizații, persoanele cu funcții de răspundere, partide, alte organizații social-politice și organele acestora, precum și pentru toți cetățenii". Din conținutul normei se deduce clar faptul că, dacă hotărârile nu-s în limitele competenței, ele nici nu sunt executorii.

Și norma art.22 (atribuțiile generale ale Comisiei Electorale Centrale) care stabilește că „în perioada electorală, Comisia Electorală Centrală are următoarele atribuții: ... q) analizează fraudele electorale, inclusiv cele presupuse, din alegerile trecute, curente sau viitoare și ia măsuri pentru prevenirea lor; informează autoritățile publice despre necesitatea soluționării unor chestiuni, în conformitate cu legislația electorală” nici pe departe nu seamănă cu investirea comisiei cu atribuții de legiuitor. De „măsuri pentru prevenire” țin activitățile organizatorice, și nicidecum cele de recroire a Codului electoral.

Art.26 din Cod (atribuțiile Comisiei Electorale Centrale în perioada electorală), de asemenea, nu investește comisia cu atribuțiile ce și le-a arogat prin hotărârea contestată.

Afirmația rezultă și din prevederile directe ale altor norme din Codul electoral: art.1 – „Comisia Electorală Centrală - comisie înființată pentru realizarea politicii electorale în scopul bunei desfășurări a alegerilor, care activează conținutul în condițiile prezentului cod”; art.16 alin.(1) – „Comisia Electorală Centrală este organ de stat constituit pentru realizarea politicii electorale, organizarea și desfășurarea alegerilor.”

Pe de altă parte, în virtutea principiilor constituționale stabilite la art.6, 60, 66, 72 din Constituție, Codul electoral nici nu poate să prevadă asemenea atribuții ale Comisiei Electorale Centrale, dat fiind faptul că aceste raporturi de drept urmează a fi reglementate numai prin lege organică adoptată de organul reprezentativ ales de popor conform prevederilor art.38 alin.(1) din Constituție. Numai acest organ este în drept să instituie restricții pentru alegători, și nu altcineva.

Or, hotărârea nr.2132 din 12 februarie 2009, fiind adoptată cu încălcarea prevederilor legale, inclusiv a celor constituționale, lezează direct dreptul cetățenilor de a participa la alegeri, îngrădind aceste drepturi prin crearea unui obstacol pentru acele persoane care nu vor fi de acord cu marcarea actelor de identitate cu o mențiune improprie. Poate anume din aceste considerente Parlamentul, stabilind prin Legea nr.176 din 22.07.2005 pentru modificarea și completarea Codului electoral în art.53 prevederea despre aplicarea în fișa de însoțire a buletinului de identitate al alegătorului a ștampilei „Votat”, prin Legea nr.248 din 21.07.2006 a exclus norma respectivă.

În consecință, prin hotărârea contestată sunt încălcate și prevederile art.54 alin.(2) din Constituție care stabilește că „exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor **restrângeri decât celor prevăzute de lege**, care corespund normelor unanimesc recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidentiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.”

Totodată, marcarea actelor de identitate ale alegătorilor cu ștampila specială, contribuind la înlăturarea de la alegeri a cetățenilor ce nu-s de acord cu „marcarea” (mulți dintre care au motive întemeiate pentru asta) poate influența direct și asupra rezultatelor alegerilor. Este regretabil faptul, că având sarcina de a asigura buna desfășurare a alegerilor, Comisia Electorală Centrală prejudiciază din start această desfășurare, chiar până la începerea scrutinului, prin emiterea unui act ilegal și anticonstituțional, prin care se încalcă drepturile alegătorilor din republică.

La adoptarea hotărârii contestate, prin care s-a introdus restricția pentru participanții la votare, nu s-a ținut cont și de prevederile Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale în care declară dreptul la alegeri libere și, în scopul realizării acestui drept, stabilește obligația statului să desfășoare alegeri libere prin vot secret și în asemenea condiții, care asigură exprimarea liberă a voinței poporului la alegerea puterii legislative (art.3 al Protocolului adițional nr.1 la Convenție).

Anularea hotărârii contestate va scuti bugetul și de cheltuieli materiale considerabile, cheltuieli, ce urmează a fi făcute pentru confecționarea a 8000 de ștampile speciale.

În baza celor expuse și în conformitate cu prevederile art.7-9 din Legea contenciosului administrativ, art.65 alin.(1), 66 alin.(1) și (3), 67 alin.(1), 68 alin.(1) din Codul electoral, art.166, 277-278 din Codul de procedură civilă,

solicit:

Să fie anulată Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009”, ca fiind ilegală.

Să fie încasate în folosul reclamantului cheltuielile de judecată.

Anexă:

Copia cererii

Copia Hotărârii nr.2132 din 12 februarie 2009.

Anatol PETRENCU,
președinte

COMISIA ELECTORALĂ CENTRALĂ

HOTĂRÂRE

**cu privire la securizarea procesului de votare
la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009
nr. 2132 din 12.02.2009
Monitorul Oficial nr.37-40/144 din 20.02.2009**

Luând în considerare că la momentul desfășurării alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009 nu este posibilă verificarea electronică a faptului participării la votare, existând riscul votului multiplu; văzând lipsa unui mecanism eficient de prevenire a fraudării alegerilor; ținând cont de recomandările experților internaționali (IFES, PNUD) aflați în Republica Moldova pentru monitorizarea campaniei electorale, ale Coaliției Civice pentru alegeri libere și corecte "Coaliția 2009" și în temeiul art.18, 22 lit.q), 26 din Codul electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997, Comisia Electorală Centrală

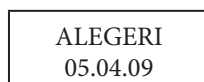
HOTĂRĂȘTE:

1. Birourile electorale ale secțiilor de votare vor marca cu ștampila specială actele de identitate ale alegătorilor care vor participa la votare, conform unei Instrucțiuni aprobate de Comisia Electorală Centrală.
2. Se aprobă modelul ștampilei speciale (conform anexei).
3. Se vor confecționa 8000 de ștampile speciale.
4. Prezenta hotărâre intră în vigoare la data adoptării.

*Anexă
la hotărârea Comisiei
Electorale Centrale
nr.2132 din 12 februarie 2009*

Ștampila specială

1. Modelul ștampilei speciale

2. Ștampila reprezintă o placă dreptunghiulară cu lungimea de 25 mm și lățimea de 10 mm, având imprimată inscripția „ALEGERI 05.04.09”

COMISIA ELECTORALĂ CENTRALĂ

HOTĂRÂRE

**cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind modul de utilizare
a ștampilelor electorale la alegeri și referendumuri
nr. 434 din 13.03.2007
Monitorul Oficial nr.39-42/156 din 23.03.2007**

În conformitate cu art.22 lit.(c) din Codul electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997, Comisia Electorală Centrală

HOTĂRĂȘTE:

Se aprobă Instrucțiunea privind modul de utilizare a ștampilelor electorale la alegeri și referendumuri (se anexează).

Aprobată
prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale
nr.434 din 13 martie 2007

Instrucțiunea privind modul de utilizare a ștampilelor electorale la alegeri și referendumuri

I. Ștampilele electorale și modul lor de distribuire organelor electorale inferioare

1. În conformitate cu art.26, 54, 55, 57, 58 și 62 din Codul electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997, organele electorale inferioare folosesc în activitatea lor ștampile electorale al căror model este stabilit de Comisia Electorală Centrală (în continuare - Comisia).

2. Comisia asigură executarea ștampilelor electorale și le pune la dispoziția organelor electorale inferioare.

3. Ștampila consiliului electoral al circumscripției electorale de nivelul doi (raional, municipal Chișinău, Bălți, Bender, U.T.A. Găgăuzia și pentru localitățile din stânga Nistrului) reprezintă o placă rotundă, executată din cauciuc (polimer), cu mâner sub formă de inel, având imprimată pe margini inscripția "Consiliul electoral de circumscripție", iar în centru cuvintele "Republica Moldova" și numărul corespunzător al circumscripției electorale de nivelul doi. Fiecare ștampilă se află într-o cutie rotundă de metal.

4. Ștampila consiliului electoral al circumscripției electorale de nivelul întâi (orașenesc, municipal Comrat, sătesc, comunal) reprezintă o placă rotundă, executată din cauciuc (polimer), cu mâner de plastic, având imprimată pe margini inscripția "Consiliul electoral de circumscripție", iar în centru cuvintele "Republica Moldova" și numărul exprimat prin fracție (numărul circumscripției electorale de nivelul doi/numărul circumscripției electorale de nivelul întâi).

5. Ștampilele birourilor electorale ale secțiilor de votare reprezintă:

a) o placă rotundă, executată din cauciuc (polimer), cu mâner de lemn, având imprimată pe margini inscripția "Biroul electoral al secției de votare", iar în centru cuvintele "Republica Moldova" și numărul exprimat prin fracție (numărul circumscripției electorale de nivelul doi/numărul corespunzător al secției de votare începând cu localitatea unde își are sediul consiliul electoral de nivelul doi, continuând apoi cu cele din orașe, comune și sate, în ordine alfabetică);

b) o placă rotundă, executată din metal, cu mâner sub formă de inel, având aceleași elemente (inscripție, numerotație) ca cele indicate la litera a);

c) o placă dreptunghiulară, executată din cauciuc (polimer), cu mâner de lemn, având imprimată inscripția „Retras”, fără număr;

d) o placă dreptunghiulară, executată din cauciuc (polimer), cu mâner de lemn, având imprimată inscripția „Anulat”, fără număr;

e) o placă rotundă, executată din cauciuc (polimer), cu mâner de lemn, având imprimată inscripția „Votat”, fără număr.

6. În cazul alegerilor parlamentare, locale generale, precum și al referendumurilor republicane Comisia, printr-o hotărâre a sa, distribuie consiliilor electorale de

circumscripție de nivelul doi ștampilele electorale destinate pentru activitatea acestora și completul de ștampile electorale destinate consiliilor electorale de circumscripție de nivelul întâi și birourilor electorale ale secțiilor de votare din teritoriul respectiv. În hotărâre se indică numărul de ștampile distribuite și numerele imprimate pe ele.

Consiliile electorale de circumscripție de nivelul doi adoptă o hotărâre de distribuire a ștampilelor electorale consiliilor electorale de circumscripție de nivelul întâi și birourilor electorale ale secțiilor de votare. Copia hotărârii menționate se prezintă îndată la Comisie.

7. În cazul alegerilor locale noi și referendumurilor locale ștampilele electorale se eliberează de către Comisie direct consiliilor electorale de circumscripție respective.

8. Ștampilele electorale se transmit, în toate cazurile, printr-un act de primire-predare semnat de părți.

9. După ce sunt transmise consiliilor electorale de circumscripție de nivelurile doi și întâi, precum și birourilor electorale ale secțiilor de votare, ștampilele electorale se păstrează la sediul acestora în safeuri sigilate până în ziua votării.

II. Pregătirea ștampilelor electorale pentru scrutin

10. Ștampilele de cauciuc (polimer) se curăță de cerneala uscată, iar cele de metal de rămășițele de ceară roșie. Se interzice folosirea acizilor, benzinei, alcoolului, acetonei și a altor diluanți (dizolvanți) pentru spălarea ștampilelor din cauciuc și polimer.

11. Dacă numărul de pe mânerul ștampilei s-a șters, acesta se tipărește pe hârtie, se decupează (dimensiunile 10x4 mm) și se aplică cu clei special (de tipul "Moment", "Supertement").

III. Modul de aplicare a ștampilelor electorale

12. Ștampilele electorale ale consiliilor electorale de circumscripție de nivelul doi și de nivelul întâi, pe care sunt imprimate numere, se aplică pe toate documentele oficiale ale consiliilor electorale corespunzătoare (proces-verbale de activitate și cele de totalizare a rezultatelor alegerilor, rapoarte, documente bancare, legitimații, ecusoane etc.).

13. Ștampilele electorale ale birourilor electorale ale secțiilor de votare, pe care sunt imprimate numere, se aplică în felul următor:

- ștampilele de cauciuc (polimer) se aplică pe toate documentele oficiale, întocmite și semnate de către membrii birourilor electorale;

- ștampilele de metal se aplică la sigilarea safeurilor, urnelor de vot staționare și mobile, documentelor și buletinelor de vot după numărarea și împachetarea lor, conform prevederilor Codului electoral.

[Pct.13 modificat prin Hot. CEC nr.1793 din 22.07.2008, în vigoare 12.08.2008]

14. Ștampilele electorale ale birourilor electorale ale secțiilor de votare, pe care nu sunt imprimate numere, se aplică în felul următor:

- ștampilele cu inscripția „Retras” se aplică pe buletinele de vot în cerculețul destinat pentru votare în dreptul concurenților electorali care, după ce buletinele au fost tipărite, și-au retras candidaturile din cursa electorală conform hotărârii Comisiei sau, după caz, a consiliului electoral de circumscripție care i-a înregistrat;

- ștampilele cu inscripția „Anulat” se aplică pe buletinele de vot care rămân neutilizate și sunt numărate înainte de a deschide urnele de vot;

- ștampilele cu inscripția „Votat” se aplică de către alegător în interiorul cercului unui singur patruleter din buletinul de vot, în cabina pentru vot secret sau în timpul votării la locul aflării.

15. Ștampilele electorale pe mânerul cărora sunt imprimate numere se aplică în așa fel, ca acestea să nu se șteargă.

16. În caz de pierdere sau deteriorare a ștampilelor electorale se întocmește imediat un act, în care se indică circumstanțele, cauzele, persoanele vinovate și măsurile întreprinse. Actul se întocmește în 2 exemplare și se semnează de cel puțin 3 membri ai organului electoral, unde a avut loc pierderea sau deteriorarea ștampilelor.

IV. Pregătirea ștampilelor electorale pentru predare la Comisie

17. După încheierea scrutinului, organele electorale inferioare pregătesc ștampilele pentru predare la Comisie.

La birourile electorale ale secțiilor de votare ștampilele cu inscripția „Votat” se usucă de cerneală, în prealabil fiind înlăturate de pe ele ațele, sărmuțiile, iar cele de metal se curăță de rămășițele de ceară roșie.

18. După aceasta ștampilele se împachetează într-o pungă transparentă din plastic. Punga va conține o ștampilă de

cauciuc (polimer) cu număr, o ștampilă de metal cu număr, ștampilele „Retras”, „Anulat” și toate ștampilele „Votat”. Alte obiecte care au fost necesare în procesul lucrului nu se introduc (tușiera, ceara roșie etc.).

Pentru a facilita evidența ștampilelor conform unității administrativ-teritoriale și a putea găsi ușor ștampilele unei secții de votare, în fiecare pungă se introduce o hârtie albă pe care se indică, cu cifre mari, numărul secției de votare. Pungile se leagă în așa fel, ca să poată fi ușor dezlegate și nu se sigilează.

V. Predarea ștampilelor electorale la Comisie

19. La consiliul electoral de circumscripție de nivelul doi ștampilele electorale acumulate de la toate consiliile electorale de circumscripție de nivelul întâi și birourile electorale ale secțiilor de votare se pun în valize speciale și se predau la Comisie împreună cu Tabelul de evidență a ștampilelor „Votat” completat în 2 exemplare, după modelul anexat, și actele de pierdere sau deteriorare a ștampilelor electorale. Președinții consiliilor și birourilor electorale sunt obligați să asigure păstrarea și returnarea bunurilor primite de la Comisia Electorală Centrală, purtând răspundere materială conform legislației în vigoare.

[Pct.19 completat prin Hot. CEC nr.1793 din 22.07.2008, în vigoare 12.08.2008]

Termenul de predare a ștampilelor este de 48 de ore după închiderea secțiilor de votare (o dată cu prezentarea documentelor privind rezultatele alegerilor).

20. În cazul în care în anumite circumscripții alegerile sunt declarate nevalabile sau nule, sau urmează să fie efectuat turul doi de scrutin, ștampilele electorale se păstrează sigilate în safeuri la sediul organelor electorale respective, pună la efectuarea votării repetate sau turului doi de scrutin.

COMISIA ELECTORALĂ CENTRALĂ

HOTĂRÂRE

pentru modificarea și completarea Instrucțiunii privind modul de utilizare a ștampilelor electorale la alegeri și referendumuri

nr. 1793 din 22.07.2008

Monitorul Oficial nr.152-153/428 din 12.08.2008

În conformitate cu art.18 din Codul electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997, Comisia Electorală Centrală

HOTĂRĂȘTE:

Instrucțiunea privind modul de utilizare a ștampilelor electorale la alegeri și referendumuri, aprobată prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.434 din 13 martie 2007, se modifică și se completează după cum urmează:

1) la punctul 13, textul „pe versoul buletinului de vot înainte ca alegătorul să-l introducă în urna de vot, de asemenea pe versoul buletinelor destinate pentru votarea la locul aflării” se exclude;

2) punctul 19 se completează la final cu textul „Președinții consiliilor și birourilor electorale sunt obligați să asigure păstrarea și returnarea bunurilor primite de la Comisia Electorală Centrală, purtând răspundere materială conform legislației în vigoare”.

PLEDOARIA AVOCATULUI MIȘCĂRII SOCIAL-POLITICE „ACȚIUNEA EUROPEANĂ”

ONORATĂ INSTANȚĂ,

Și circumstanțele de fapt, și circumstanțele de drept ale cererii de chemare în judecată sînt clare, și în opinia noastră, destul de simple.

În fapt, Comisia Electorală Centrală a adoptat, la 12 februarie 2009, hotărârea “Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009”.

În drept, considerăm că hotărârea menționată contravine mai multor norme constituționale și legale, normelor actelor internaționale, din care cauză urmează a fi anulată.

Adoptând hotărârea nr.2132 din 12 februarie 2009, Comisia Electorală Centrală și-a depășit atribuțiile stabilite prin lege și a încălcat principiul constituțional de separație a puterilor în stat prevăzut de art.6 din Constituție care stabilește că în Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției. Afirmația se bazează pe următoarele argumente.

Conform art.61 alin.(2) din Constituție „*modul de organizare și de desfășurare a alegerilor este stabilit prin lege organică*”.

Și art.72 alin.(3) lit.a) din Constituție prevede că sistemul electoral în Republica Moldova **se reglementează prin lege organică**.

Iar potrivit art.60 alin.(1) din Constituție „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și **unica autoritate legislativă a statului**.” Înseși noțiunea de „sistem electoral” cuprinde: 1) principiile și condițiile de participare la constituirea organelor reprezentative; organizarea și reglementarea alegerilor; 2) modul de atribuire a mandatelor în autoritățile reprezentative după stabilirea rezultatelor votării.

Deci, toate chestiunile ce țin de sistemul electoral, potrivit Constituției, urmează a fi reglementate prin intermediul legii organice care se adoptă numai de Parlament ca unica autoritate reprezentativă și legislativă.

A fost o ingerință în acest sens din partea Comisiei Electorale Centrale în atribuțiile Parlamentului? Considerăm că a fost, și mai rămâne a fi.

Art.53 alin.(1) din Codul electoral, reglementând procedura de efectuare a votării, stabilește că **“biroul electoral al secției de votare înmânează alegătorului buletinul de vot, conform listei electorale, numai la prezentarea actului de identitate. La primirea buletinului, alegătorul semnează în lista electorală în dreptul numelui.”**

Aceasta este voința legiuitorului exprimată în lege. Bunărea, dar așa este. Și nici o altă autoritate din stat nu poate “completa” (depăși) la discreția sa norma legii organice, inclusiv prin emiterea deciziilor, hotărârilor etc.

Este firesc pentru toți că chiar dacă se recunoaște că anumite prevederi din alte legi organice - Codul penal, Codul civil, Codul muncii, Codul fiscal, Codul vamal, etc. - în anumite cazuri și nu corespund relațiilor sociale destul de dinamice în condițiile actuale, nici un alt organ nu se încumetă să le „îmbunătățească”, din proprie inițiativă. Tot

atât de firească ar fi și ignorarea completă de către justiție, alte autorități ale statului, a acestor „îmbunătățiri” la aplicarea legilor menționate.

Totodată, Codul electoral nu este o lege organică mai inferioară altor legi organice, pentru a putea fi “ajustat” la anumite împrejurări, de alte autorități, pe lângă cea reprezentativă, inclusiv de Comisia Electorală Centrală. Iar drepturile, libertățile și obligațiile cetățenilor stabilite prin Codul electoral nu pot fi revăzute sau revizuite de un alt organ, decât Parlamentul.

Toate cele expuse se fundamentează și pe practica interpretării și aplicării normelor de drept în republică.

În această ordine de idei este relevantă Hotărârea Curții Constituționale **nr.61 din 16.11.1999** pentru controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr.432-XIV din 10 iunie 1999 “Privind asigurarea unității aplicării unor prevederi ale Codului electoral”. În **hotărârea** menționată a Parlamentului au fost interpretate dispozițiile art.91, 114, 136 și 199 din Codul electoral privind valabilitatea alegerilor parlamentare, prezidențiale, locale și referendumului local.

Curtea Constituțională, examinând sesizarea Președintelui Republicii Moldova privind neconstituționalitatea hotărârii date a Parlamentului a menționat:

“... Curtea relevă că Parlamentul, prin art.1 al Hotărârii în cauză, a expus art.171 din Codul electoral într-o nouă redacție și astfel a încălcat dispozițiile art.72 și 74 din Constituție. Curtea reiterează că Parlamentul este în drept să opereze modificări și completări în legislația în vigoare numai prin lege.

Parlamentul a atribuit Hotărârii nr. 432-XIV **caracter normativ de drept și putere juridică similară prevederilor Codului electoral** supuse interpretării. Interpretarea oficială de către organul legislativ a unei legi **se efectuează numai prin lege, care trebuie să urmeze aceeași procedură de adoptare, semnare și publicare prevăzută de dispozițiile constituționale**. Interpretarea unei legi prin hotărâre a Parlamentului este inadmisibilă și contravine dispozițiilor art.72, 74, 76 și 93 din Constituție și nu poate fi recunoscută drept interpretare oficială a legii.

Așadar, având în vedere obiectul Hotărârii Parlamentului nr. 432-XIV din 10 iunie 1999, este necesar să se menționeze că **atât sub aspect formal, cât și sub aspectul separării atribuțiilor puterilor în stat, statuată de Constituție, ea contravine art.6, 72, 74, 76 și 94 din Constituție.**”

În baza argumentelor expuse, Curtea Constituțională a declarat neconstituțională Hotărârea Parlamentului nr.432-XIV din 10 iunie 1999.

Și dacă însuși Parlamentul, fiind unica autoritate legislativă, nu are dreptul prin hotărâre să interpreteze legea organică, este mai mult decât clar că, cu atât mai mult, Comisia Electorală Centrală nu are dreptul să completeze norma legii. Acest lucru este un nonsens.

Și în Hotărârea Curții Constituționale nr.18 din 21.10.2008 pentru controlul constituționalității unor prevederi din punctul 13 al Regulamentului cu privire la modul de stabilire și de plată a indemnizației viagere sportivilor de performanță, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1322 din 29 noiembrie 2007,

de asemenea, sunt făcute **concluzii de principiu la acest capitol.**

În particular, Curtea a relevat că unul din principiile fundamentale ale statului de drept este cel al separării și colaborării puterilor în stat, principiu consacrat expres în art.6 din Legea Supremă. Curtea a menționat că potrivit art.102 alin.(2) din Constituție, **art.30 alin.(1) din Legea cu privire la Guvern, art.11 alin.(1) din Legea nr.317 din 18 iulie 2003 "Privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale" Guvernul adoptă hotărâri pentru organizarea executării legilor. Adoptate în baza și în executarea legii, hotărârile Guvernului au forță juridică inferioară legii și nu o pot contrazice sau depăși. În jurisprudența sa anterioară Curtea Constituțională a statuat constant că hotărârile Guvernului sunt acte subsecvente legii, se emit în scopul concretizării, executării corecte și efective a acesteia, normele cuprinse în hotărâri nu pot avea caracter primar, nu pot modifica cadrul stabilit prin actul legislativ, executiv neavând competență normativă primară** (Monitorul Oficial nr.195-196/12 din 31.10.2008).

Cu toate că Guvernul este abilitat chiar prin Constituție cu dreptul de a emite acte normative, și în acest caz Curtea Constituțională a amintit că aceste acte nu pot constitui o ingerință în prerogativele Parlamentului. Iar Comisia Electorală Centrală, totuși, nu deține împuterniciri mai mari decât Guvernul, și cu atât mai mult, decât Parlamentul.

Dacă revenim la hotărârea nr.2132 din 12 februarie 2009, apoi constatăm că Comisia Electorală Centrală a completat norma art.53 din cod, arogându-și **competență normativă primară**, exceptând și procedura de adoptare, semnare și publicare prevăzută de dispozițiile constituționale pentru lege.

Totodată, prin hotărârea Comisiei Electorale Centrale de a marca actele de identitate ale alegătorilor care vor participa la votare cu o ștampila specială se intervine și în raporturile reglementate de Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte.

În acest context, este relevantă o altă hotărâre a Curții Constituționale – nr.16 din 19.05.1997 privind controlul constituționalității dispozițiilor punctului 10 alineatul 2 din Regulamentul "Cu privire la modul de perfectare și eliberare a actelor de identitate ale Sistemului național de pașapoarte." Regulamentul a fost aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.376 din 06.06.1995.

Curtea a recunoscut drept neconstituțional pct.10 din Regulament și, în particular, a menționat următoarele:

"... Actele de identitate, conform Legii nr. 273-XIII (pentru pașapoarte - art. 2 alin.(5), buletinele de identitate, permisul de ședere - art. 3 alin. (4) și (10), nu cuprind date despre "viza de reședință" sau "viza de domiciliu".

... De aceea includerea în textul Regulamentului a unor dispoziții ce conțin obligativitatea obținerii "vizei de reședință" (sau a "vizei de domiciliu") este în contradicție cu principiul enunțat în "Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte" nr. 273-XIII din 9 noiembrie 1994 și este neconstituțională în baza art. 27 alin. (2) din Constituție."

În contextul acestei Hotărâri a Curții Constituționale, devine și mai clară ilegalitatea marcării actelor de identitate cu o mențiune improprie acestora, care mai divulgă și secretul alegerilor statuat la art.38 alin.(1) din Constituție.

Invocarea în Hotărârea Comisiei Electorale Centrale a art.18, 22 lit.q) și 26 din Codul electoral drept temei al împuternicirilor comisiei de a stabili "marcarea" în actele de

identitate este, cel puțin, o eroare, dacă urmărim buchia legii din prevederile normelor constituționale indicate.

Spre exemplu, art.18 (ședințele și hotărârile Comisiei Electorale Centrale) reglementează proceduri organizatorice de activitate a comisiei și stipulează că hotărârile "adoptate în limitele competenței acesteia, sunt executorii pentru autoritățile publice, întreprinderi, instituții și organizații, persoanele cu funcții de răspundere, partide, alte organizații social-politice și organele acestora, precum și pentru toți cetățenii". Din conținutul normei se deduce clar faptul că, dacă hotărârile nu-s emise în limitele competenței, acestea nici nu sunt executorii.

Și norma art.22 (atribuțiile generale ale Comisiei Electorale Centrale) care stabilește că "în perioada electorală, Comisia Electorală Centrală are următoarele atribuții: ... q) analizează fraudele electorale, inclusiv cele presupuse, din alegerile trecute, curente sau viitoare și ia măsuri pentru prevenirea lor; informează autoritățile publice despre necesitatea soluționării unor chestiuni, în conformitate cu legislația electorală" nici pe departe nu seamănă cu investirea comisiei cu atribuții de legiuitor. În categoria "măsurilor pentru prevenire" se includ activitățile organizatorice, și nicidecum cele de răscoire a Codului electoral.

Art.26 din Cod (atribuțiile Comisiei Electorale Centrale în perioada electorală), de asemenea, nu investește comisia cu atribuțiile ce și le-a arogat prin hotărârea contestată.

Afirmația rezultă și din prevederile directe ale altor norme din Codul electoral: art.1 - "Comisia Electorală Centrală - comisie înființată pentru realizarea politicii electorale în scopul bunei desfășurări a alegerilor, care activează continuu în condițiile prezentului cod"; art.16 alin.(1) - "Comisia Electorală Centrală este organ de stat constituit pentru realizarea politicii electorale, organizarea și desfășurarea alegerilor."

Pe de altă parte, în virtutea principiilor constituționale stabilite în art.6, 60, 66, 72 din Constituție, Codul electoral nici nu poate să prevadă asemenea atribuții ale Comisiei Electorale Centrale, dat fiind faptul că aceste raporturi de drept urmează a fi reglementate numai prin lege organică adoptată de organul reprezentativ ales de popor conform prevederilor art.38 alin.(1) din Constituție. Numai acest organ este în drept să instituie restricții pentru alegători, și nu altcineva.

Or, hotărârea nr.2132 din 12 februarie 2009, fiind adoptată cu încălcarea prevederilor legale, inclusiv a celor constituționale, lezează la direct dreptul cetățenilor de a participa la alegeri, îngrădind aceste drepturi prin crearea unui obstacol pentru cei ce nu vor fi de acord cu marcarea actelor de identitate cu o mențiune improprie. Poate anume din aceste considerente Parlamentul, stabilind prin Legea nr.176 din 22.07.2005 pentru modificarea și completarea Codului electoral în art.53 prevederea despre aplicarea în fișa de însoțire a buletinului de identitate al alegătorului a ștampilei "Votat", prin Legea nr. 248 din 21.07.2006 a exclus norma respectivă.

În consecință, prin hotărârea contestată sunt încălcate și prevederile art.54 alin.(2) din Constituție care stabilește că „exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor **restrângeri decât celor prevăzute de lege**, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidentiale sau garantării autorității și imparțialității justiției."

Totodată, marcarea actelor de identitate ale alegătorilor cu ștampila specială, contribuind la înlăturarea de la alegeri a cetățenilor ce nu-s de acord cu „marcarea” (mulți dintre care au motive întemeiate pentru asta) poate influența direct și asupra rezultatelor alegerilor.

La adoptarea hotărârii contestate, prin care s-a introdus restricția pentru participanții la votare, nu s-a ținut cont și de prevederile Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale în care declară dreptul la alegeri libere și, în scopul realizării acestui drept, stabilește obligația statului să desfășoare alegeri libere prin vot secret și în asemenea condiții, care asigură exprimarea liberă a voinței poporului la alegerea puterii legislative (art.3 al Protocolului adițional nr.1 la Convenție).

ONORATĂ INSTANȚĂ,

Partea pârâtă nu a combătut cu nici un argument temeiul acțiunii, și anume, că hotărârea contestată nu ar fi fost aprobată cu depășirea competenței Comisiei Electorale Centrale. Obiecțiile împotriva acțiunii se axează pe afirmația că marcarea cu ștampila a documentelor de identitate ale alegătorilor este **rațională** reieșind din nu se știe ce considerente și interese majore. Adică, prevederile constituționale și legale privind abilitarea doar a Parlamentului cu dreptul de a reglementa raporturile de drept ce țin de sistemul electoral, faptul că, contrar Constituției, se îngrădește un drept fundamental al alegătorilor, că Comisia Electorală Centrală are menirea doar de a realiza politica electorală în scopul bune desfășurări a alegerilor, dar nu de a stabili prin actele sale această politică, nu costă nimic pe lângă aceste interese de ordin major întrezărite de comisie.

Dar, totuși, anume legalitatea este temeiul activității normale a unei societăți contemporane, a tuturor componentelor sistemului politic al acesteia. Vizând cele mai importante sfere ale conviețuirii societății (privată și publică), legalitatea introduce armonia în această conviețuire, asigură diferențierea echitabilă a intereselor fiecărui cetățean și ale societății.

Cerința de a respecta întocmai legile statului rămâne a fi o necesitate vitală. Încă în Roma antică a fost formulată renumita maximă „**dura lex, sed lex**”, valoarea căreia este actuală și în prezent.

Deci, legalitatea nu poate fi contrapusă sau substituită cu raționalitatea. În primul rând, pentru că înseși **legile în esența lor exprimă raționalitatea socială supremă**. În legi se reflectă la maximum atât interesele obștești, cât și cele individuale. Raționalitatea legii nu poate fi ignorată reieșind din raționalitatea situației la zi văzută de unele persoane fizice sau juridice, inclusiv cu funcții de răspundere sau care reprezintă o instituție statală. Cu atât mai mult, chiar și la obiectul disputat astăzi ar putea exista și alte opinii privind raționalitatea soluționării problemei abordate, care ar fi diferite de cea prevăzută de norma legală, dar și de opinia Comisiei Electorale Centrale exprimată în hotărârea contestată. Și asta nu înseamnă că fiecare trebuie să vină și să impună norma sa, care ar putea fi mai rațională decât cea din lege.

Dar, abaterea de la principiul legalității, inclusiv în folosul raționalității, atrage după sine haos în reglementările juridice, aduce un prejudiciu esențial statului, societății și personalității.

Toleranța față de încălcarea cerințelor imperative privind legalitatea, duce inevitabil la îndreptățirea samavolniciei. Iar îndreptățirea samavolniciei este în contradicție cu principiile dreptului ca atare.

Orice nihilism juridic este inacceptabil, cu atât mai mult nihilismul juridic exprimat de oficialități, pentru că aceasta demoralizează societatea și poate contribui la apariția unor manifestări pronunțate de nihilism juridic și din partea altor componente ale societății. Or, săvârșirea diferitor abateri de la lege de ordin administrativ, fiscal, civil, penal și de altă natură, în ultimă instanță, este același nihilism juridic. Și adeseori, asemenea abateri se încearcă a fi justificate și în temeiul că normele legale ar fi neraționale.

Totodată, teoria dreptului afirmă univoc: posibilitatea existenței contradicției dintre legalitate și raționalitate nu înseamnă, că se pot admite abateri de la normele ce se conțin în lege, utilizându-se argumente de raționalitate. Atâta timp cât norma legală nu a fost modificată, completată etc. aceasta urmează a fi executată întocmai, fără abateri.

Bazându-se pe acest concept teoretic, Constituția stabilește că Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate (art.1), precum și că cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea (art.15).

Iar art.7 din Constituție prevede că nici o lege și nici un alt act juridic **care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică**. Hotărârea contestată contravine Constituției – art.6, 38, 60, 66, 72 și nu are putere juridică, **este nulă din momentul adoptării**. Rămâne ca și instanța să constate, prin hotărârea sa, acest lucru în baza normelor constituționale invocate, în baza Codului electoral, și a Convenției Europene.

Hotărârea contestată contravine art.3 al Primului Protocol Adițional la Convenția pentru Apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului și Codului de bună conduită în materie electorală, adoptat de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei în cadrul Sesiunii din 2003 – 1-a parte. La capitolul **Principiile patrimoniului electoral european, pct.4, „Vot secret”** Codul prevede că lista persoanelor care, în realitate, se prezintă la urnele de votare nu trebuie făcută publică (se anexează). Dar, consemnarea votării în actele de identitate care se prezintă în diferite situații și diferitor persoane fizice și juridice, echivalează cu publicarea listei participanților la votare. Practic, Comisia Electorală Centrală a încălcat această recomandare, depășind prevederile acestui cod de bună conduită în materie electorală. Prin aceasta, de fapt, a fost lovită democrația și este păcat că dorindu-ne să fim democrați și în Europa, este atacată chiar democrația.

Nu negăm rolul, importanța și atribuțiile legale ale Comisiei Electorale Centrale în desfășurarea unor alegeri libere și democratice. Însă, totuși, alegătorii Republicii Moldova au ales un singur organ care este în drept să adopte legi care vor reglementa drepturile și obligațiile lor. Și alte autorități, indiferent de locul lor în ierarhia administrativă, nu au dreptul să hotărască cu de la sine putere aceste chestiuni sensibile pentru societate și cetățeni. Pentru că ele sunt multe, pofta vine mîncînd, iar cea mai mică abatere de la lege, în acest sens, poate provoca, inevitabil, ilegalități de proporții.

ONORATĂ INSTANȚĂ,

Un stat de drept se caracterizează prin anumite trăsături care îl atestă ca atare. Printre aceste trăsături sunt următoarele, și nu ultimele după importanță:

1. Supremația legii și egalitatea tuturor persoanelor fizice și juridice în fața legii;
2. Justiție independentă;
3. Presa liberă.

Având în vedere că Comisia Electorală Centrală a neglijat primul din principiile enunțate, desconsiderând și încălcând normele legale și constituționale, precum și normele actelor internaționale, fiind clătinat astfel echilibrul legalității la un compartiment foarte sensibil al drepturilor omului, cum ar fi alegerea Parlamentului, considerăm că acest echilibru urmează a fi restabilit. Și una din metodele legale și democratice pentru o asemenea restabilire este anularea de către instanța de judecată a actului adoptat ilegal. Și alegătorii, și democrația, din asta vor avea numai de câștigat.

D. Brașoveanu, avocat

Anexă: Codul bunelor practici electorale, partea I, p.4:

„4. Votul secret

a. Pentru fiecare persoană cu drept de vot, secretul votului nu este numai un drept dar și o obligațiune, nerespectarea căreia trebuie să fie sancționată prin anularea oricărui buletin de vot conținutul căruia a fost divulgat.

b. Fiecare persoană trebuie să voteze individual. Votul în familie sau oricare altă forma de influențarea asupra votului unei persoane de către altă persoană trebuie interzis.

c. Lista persoanelor care în realitate se prezintă la urnele de votare nu trebuie făcută publică.

d. Orice încălcare a dreptului de vot secret trebuie sancționată.”

DOSAR NR. 3-1258 /09

HOTĂRÂRE ÎN NUMELE LEGII RM

23 februarie 2009

mun. Chișinău

Instanța de contencios administrativ a Curții de Apel Chișinău

Având în componența sa:

Președinte de ședință, judecător

Sergiu Arnăut

Grefier

Olesea Țurcau

Examinând în ședința publică, în ordinea contenciosului administrativ, pricina civilă la cererea de chemare în judecată înaintată de Mișcarea social-politică „Acțiunea Europeană” către Comisia Electorală Centrală privind anularea Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 “Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009”, *instanța*

CONSTATĂ:

Reclamantul Mișcarea social-politică „Acțiunea Europeană” a declarat o cerere de chemare în judecată. În instanța de contencios administrativ către Comisia Electorală Centrală privind anularea Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009”.

Întru argumentarea cerințelor reclamantul a explicat că prin Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009” s-a decis că la scrutinul din 5 aprilie 2009 pentru alegerea Parlamentului Republicii Moldova, birourile electorale ale secțiilor de votare vor marca actele de identitate ale alegătorilor care vor participa la votare cu ștampila specială, având imprimată inscripția

„ALEGERI 05.04.09” conform unei Instrucțiuni aprobate de Comisia Electorală Centrală.

Drept temei pentru emiterea hotărârii se invocă faptul că la momentul desfășurării alegerilor nu este posibilă verificarea electronică a participării la votare, existând riscul votului multiplu, lipsa unui mecanism eficient de prevenire a fraudării alegerilor, precum și recomandările experților internaționali (IIES, PNUD) aflați în Republica Moldova pentru monitorizarea campaniei electorale, ale Coaliției Civice pentru alegeri libere și corecte „Coaliția 2009” și prevederile art.18. 22 lit. q). 26 din Codul electoral nr. 1381-XIII din 21 noiembrie 1997.

Consideră reclamantul că hotărârea menționată a Comisiei Electorale Centrale contravine mai multor norme constituționale și legale, urmând a fi anulată.

Astfel, menționează că adoptând hotărârea nr.2132 din 12 februarie 2009. Comisia Electorală Centrală și-a depășit atribuțiile stabilite prin lege și a încălcat principiul constituțional de separație a puterilor în stat, prevăzut de art.6 din Constituție.

Conform art.61 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova „modul de organizare și de desfășurare a alegerilor este stabilit prin lege organică”. Art.72 alin.(3) lit. a) din Constituție prevede că sistemul electoral în Republica Moldova se reglementează prin lege organică. Iar potrivit art.60 alin.(l) din Constituție,

Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului, însăși noțiunea de „sistem electoral” cuprinde, principiile și condițiile de participare la constituirea organelor reprezentative, organizarea și reglementarea alegerilor, modul de atribuire a mandatelor în autoritățile reprezentative după stabilirea rezultatelor votării.

Art.53 alin.(l) din Codul electoral, adoptat de Parlament conform stipulațiilor constituționale mai sus menționate, reglementând procedura de efectuare a votării, stabilește că „biroul electoral al secției de votare înmânează alegătorului buletinul de vot, conform listei electorale, numai la prezentarea actului de identitate și alegătorul semnează în lista electorală în dreptul numelui. Deci, legiuitorul, în legea organică, nu a prevăzut marcarea cu ștampilă a actelor de identitate ale alegătorilor care vor participa la votare.

Din toate aceste considerente, precum și cele relatate în cererea de chemare în judecată și în susținerile orale, reprezentantul reclamantului Pavlicenco V. și avocatul Braviceanu D. au susținut pe deplin motivele invocate în cererea de chemare în judecată au solicitat admiterea cerințelor ca întemeiate și anularea Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009” ca neîntemeiată și care contravine prevederilor Constituției.

Reprezentantul Comisiei Electorale Centrale, Midrigan P., nu a susținut cererea de chemare în judecată, a solicitat respingerea acesteia ca fiind înaintată fără careva temei legal, a explicat instanței că hotărârea contestată nu contravine legii și este adoptată spre securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 și luându-se în considerare că la momentul desfășurării alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009 nu este posibilă verificarea electronică a faptului participării la votare, existând riscul votului multiplu, astfel, în lipsa unui mecanism eficient de prevenire a fraudării alegerilor și ținând cont de recomandările experților internaționali (IFES, PNUD) aflați în Republica Moldova pentru monitorizarea campaniei electorale, ale Coaliției Civice pentru alegeri libere și corecte „Coaliția 2009”, Comisia Electorală Centrală corect a luat această hotărârea, având temei legal prevederile art.art.18, 22 lit.q), 26 din Codul electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997.

Totodată a menționat reprezentantul Comisiei Electorale Centrale, că reclamantul nu a avut temei legal să atace hotărârea în contenciosul administrativ, deoarece aceasta a fost emisă cu respectarea normativelor legale, cu respectarea procedurii stabilite și cu respectarea competenței, astfel, careva temeiuri legale de anulare a hotărârii nu sunt, din care considerente a solicitat instanței, respingerea cererii de chemare în judecată ca fiind neîntemeiată cu menținerea Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009”.

Apreciind complet și nemijlocit în ansamblu și interconexiunea lor a explicațiilor participanților la proces, a înscrisurilor administrate la materialele cauzei, precum și celelalte materiale ale dosarului, verificând argumentele invocate în coraport cu normele incidente în domeniu, instanța conchide că acțiunea urmează a fi respinsă ca neîntemeiată.

În conformitate cu dispozițiile art.1 alin.(2), 14 și 17 din Legea contenciosului administrativ nr.793-XIV din 10.02.2000, orice persoană care se consideră vătămată într-un drept al său,

recunoscut de lege de către o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, se poate adresa instanței de contencios administrativ competente pentru a obține anularea actului, recunoașterea dreptului pretins și repararea pagubei ce i-a fost cauzată.

Potrivit cu art.26 alin.1 actul administrativ contestat, poate fi anulat în tot sau în parte, în cazul în care este ilegal, în fond, ca fiind emis contrar prevederilor legii, este ilegal ca fiind emis cu încălcarea competenței, este ilegal ca fiind emis cu încălcarea procedurii, care circumstanțe la emiterea actului contestat, nu se constată în cazul în litigiu.

Totodată în temeiul aceluiași articol, alin.2 instanța de contencios administrativ nu este competentă să se pronunțe asupra oportunității actului administrativ și a operațiunilor administrative care au stat la baza emiterii acestuia.

Din materialele dosarului rezultă expres că Comisia Electorală Centrală a fost atenționată de mai multe organizații și experți internaționali (IFES, PNUD) aflați în Republica Moldova pentru monitorizarea campaniei electorale, precum și de reprezentanții Coaliției Civice pentru alegeri libere și corecte „Coaliția 2009”, în vederea întreprinderii măsurilor adiționale pentru prevenirea votului multiplu în cadrul alegerilor parlamentare, precum și întru asigurarea principiului o persoană-un vot care este un element cheie al alegerilor corecte.

Astfel, întru securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 și luându-se în considerare că la momentul desfășurării alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009 nu este posibilă verificarea electronică a faptului participării la votare, existând riscul votului multiplu, totodată în lipsa unui mecanism eficient de prevenire a fraudării alegerilor și ținând cont de recomandările experților internaționali (IFES, PNUD) aflați în Republica Moldova pentru monitorizarea campaniei electorale, ale Coaliției Civice pentru alegeri libere și corecte „Coaliția 2009”, Comisia Electorală Centrală a emis Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009”.

Hotărârea Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009” a fost emisă în conformitate cu prevederile art.art.18, 22 lit.q), 26 din Codul electoral nr.1381-XIII din 21 noiembrie 1997.

Comisia Electorală Centrală este o comisie înființată pentru realizarea politicii electorale în scopul bunei desfășurări a alegerilor, care activează continuu în condițiile Codului Electoral.

În temeiul alin.2 art.2 CE participarea la alegeri este liberă, benevolă. Nimeni nu este în drept să exercite presiuni asupra alegătorului cu scopul de a-l sili să participe sau să nu participe la alegeri, precum și asupra exprimării de către acesta a liberei sale voințe. Totodată conform art.4 același cod, în cadrul oricărui scrutin fiecare alegător are dreptul la un singur vot, fiecare vot are putere juridică egală, din care considerente decad argumentele reclamantului referitoare la faptul că CEC prin emiterea hotărârii din start pune toți cetățenii să participe la scrutinul electoral și prin care fapt se afectează demnitatea alegătorilor.

Din considerentele menționate rezultă că acțiunile Comisiei Electorale Centrale la emiterea hotărârii au fost întemeiate și legale, nu rezultă careva încălcări procedurale, iar competența a fost respectată, iar în temeiul art.8 LCA în condițiile Codului Electoral, Curtea de Apel Chișinău verifică

legalitatea hotărârilor Comisiei Electorale Centrale cu privire la încălcarea legislației electorale.

În rezultatul celor enunțate și în conformitate cu art.art.8., 25-27 ale Legii contenciosului administrativ, art.277-278 CPC, **instanța**

HOTĂRĂȘTE:

Se respinge ca neîntemeiată cererea de chemare în judecată înaintată de Mișcarea social-politică „Acțiunea Europeană” către Comisia Electorală Centrală privind anularea

Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009”.

Hotărârea cu drept de recurs în Curtea Supremă de Justiție în termen de 15 zile prin intermediul Curții de Apel Chișinău.

**Președintele ședinței.
Judecătorul**

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE COLEGIUL CIVIL ȘI DE CONTENCIOS ADMINISTRATIV

Recurent:

Mișcarea social-politică „Acțiunea Europeană”
mun.Chișinău str.Calea Ieșilor nr.6, of.4

Intimat: Comisia Electorală Centrală
mun.Chișinău str.V.Alecsandri, 119

R E C U R S

Prin hotărârea Curții de Apel Chișinău din 23.02.2009 a fost respinsă cererea de chemare în judecată a Mișcării social-politice „Acțiunea Europeană” către Comisia Electorală Centrală privind anularea Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr.2132 din 12 februarie 2009 “Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009”.

Considerăm că hotărârea primei instanțe este neîntemeiată și ilegală, în legătură cu care fapt urmează a fi casată, dat fiind că instanța a încălcat și aplicat greșit normele de drept material, în consecință, concluziile instanței expuse în hotărâre fiind în contradicție cu circumstanțele pricinii.

Instanța a motivat hotărârea de respingere a acțiunii, în principal, prin aceea că:

a) Comisia Electorală Centrală a fost atenționată de mai multe organizații de experți internaționali (IFES, PNUD) aflați în Republica Moldova pentru monitorizarea campaniei electorale, precum și de reprezentanții Coaliției Civice și corecte „Coaliția 2009”, în vederea întreprinderii măsurilor adiționale pentru prevenirea votului multiplu în cadrul alegerilor parlamentare;

b) hotărârea contestată a fost emisă în conformitate cu prevederile art.art.18, 22 lit.q), 26 din Codul electoral;

c) participarea la alegeri este liberă, benevolă;

d) acțiunile Comisiei Electorale Centrale au fost întemeiate și legale, nu rezultă anumite încălcări procedurale.

Totodată, pentru a face mai convingătoare această motivare din hotărâre, instanța, pur și simplu, a omis să examineze toate argumentele de drept invocate de reclamant în cererea de chemare în judecată, argumente, care demonstrează cu prisosință

că Comisia Electorală Centrală și-a depășit atribuțiile la aprobarea hotărârii contestate, încălcând în mod flagrant și direct Constituția Republicii Moldova; art.53 din Codul electoral, precum și art.18, 22 lit.q), 26 din cod, articole, care au fost invocate de către instanță întru susținerea legalității hotărârii; Legea privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale; Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte; art.3 al Protocolului adițional nr.1 la Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului; Codul bunelor practici în materie electorală, adoptat de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei în cadrul Sesiunii din 2003 – 1-a parte.

Astfel, cererea de chemare în judecată în drept se întemeiază pe prevederile art.6, 38, 60, 66, 72 din Constituția Republicii Moldova și art.53 din Codul electoral, din a căror analiză logico-juridică rezultă în mod imperativ concluzia că Comisia Electorală Centrală și-a depășit atribuțiile la adoptarea hotărârii „Cu privire la securizarea procesului de votare la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009”.

Întru susținerea acestor argumente în cerere se invocă și jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova ce ține de interpretarea și aplicarea normelor constituționale la emiterea de către Guvern și Parlament a actelor normative subsecvente legii. În particular, s-a făcut referire la:

- Hotărârea Curții Constituționale nr.61 din 16.11.1999 pentru controlul constituționalității Hotărârii Parlamentului nr.432-XIV din 10 iunie 1999 “Privind asigu-

rarea unității aplicării unor prevederi ale Codului electoral” în care se concluzionează că „interpretarea oficială de către organul legislativ a unei legi se efectuează numai prin lege, care trebuie să urmeze aceeași procedură de adoptare, semnare și publicare prevăzută de dispozițiile constituționale. ... Așadar, având în vedere obiectul Hotărârii Parlamentului nr. 432-XIV din 10 iunie 1999, este necesar să se menționeze că atât sub aspect formal, cât și sub aspectul separării atribuțiilor puterilor în stat, statuată de Constituție, hotărârea CEC contravine art.6, 72, 74, 76 și 94 din Constituție”;

- Hotărârea Curții Constituționale nr.18 din 21.10.2008 pentru controlul constituționalității unor prevederi din punctul 13 al Regulamentului cu privire la modul de stabilire și de plată a indemnizației viagere sportivilor de performanță, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1322 din 29 noiembrie 2007. În această hotărâre Curtea Constituțională a menționat că potrivit art.102 alin.(2) din Constituție, art.30 alin.(1) din Legea cu privire la Guvern, art.11 alin.(1) din Legea nr.317 din 18 iulie 2003 “Privind actele normative ale Guvernului și ale altor autorități ale administrației publice centrale și locale” Guvernul adoptă hotărâri pentru organizarea executării legilor. Adoptate în baza și în executarea legii, hotărârile Guvernului au forță juridică inferioară legii și nu o pot contrazice sau depăși. În jurisprudența sa anterioară, Curtea Constituțională a statuat constant că hotărârile Guvernului sunt acte subsecvente legii, se emit în scopul concretizării, executării corecte și efective a acesteia, normele cuprinse în hotărâri nu pot avea caracter primar, nu pot modifica cadrul stabilit prin actul legislativ, executivul neavând competență normativă primară”;

- Hotărârea Curții Constituționale nr.16 din 19.05.1997 privind controlul constituționalității dispozițiilor punctului 10 alineatul 2 din Regulamentul “Cu privire la modul de perfectare și eliberare a actelor de identitate ale Sistemului național de pașapoarte” în care s-a recunoscut drept anticonstituțională norma din Regulament care prevedea introducerea în documentele de identitate a unor mențiuni ce nu sunt prevăzute de Legea privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte.

Având în vedere că, potrivit art.134 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională reprezintă autoritatea ce garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat, considerăm că prima instanță urma să țină cont în mod obligatoriu și de jurisprudența Curții Constituționale la acest capitol.

Or, dat fiind faptul că, potrivit Constituției, autoritatea judecătorească este independentă și se supune numai legii, rămâne ca instanța să-și formuleze propriile deducții logico-juridice pe marginea normelor de drept constituționale invocate în cerere. Este evident faptul că alte deducții decât cele ale Curții Constituționale al acest capitol nici nu pot fi formulate. În caz contrar, ar exista situația în care Curtea Constituțională, pe de o parte, va ține sub control constituționalitatea legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului și va sancționa orice abatere de la principiul constituțional al separației puterilor în stat etc., iar, pe de altă parte, instanțele judecătorești vor da frâu liber pentru alte autorități să încalce acest principiu, acceptând și tolerând nihilismul juridic și anarhia juridică din partea unora dintre aceste autorități.

Chiar dacă s-ar admite la nivel pur teoretic, pentru un moment, că norma art.22 lit.q) din Codul electoral, care abilitază Comisia Electorală Centrală cu dreptul de analiză a fraudelor electorale, inclusiv a celor presupuse, din alegerile trecute, curente sau viitoare, ia măsuri pentru prevenirea lor; informează autoritățile publice despre necesitatea soluționării unor chestiuni, în conformitate cu legislația electorală, ar împuternici comisia să emită și norme primare, pe lângă normele din lege (lucru pe care art.22 lit.q) nu-l prevede în realitate), și în acest caz hotărârea primei instanțe este ilegală fiindcă instanța nu era în drept să-și întemeieze hotărârea pe o normă anticonstituțională. Afirmția decurge și din explicațiile date în Hotărârea explicativă a Plenului CSJ nr.2 din 30.01.1996 „Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Constituției Republicii Moldova”, pct.2: „Conform art.7, Constituția este Legea Supremă și nici o lege sau un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică. Reieșind din această prevedere constituțională, instanțele judecătorești, la efectuarea justiției, urmează să aprecieze conținutul legii sau al altui act juridic ce reglementează raporturile juridice litigioase și, în cazurile necesare, aplică Constituția ca act juridic normativ cu acțiune directă.”

Sau, din lectura normelor din Constituție invocate, din jurisprudența Curții Constituționale, din hotărârea explicativă menționată a CSJ este clar și pentru un jurist începător că hotărârea contestată a Comisiei Electorale Centrale este ilegală. De ce nu a fost clar acest lucru pentru Curtea de Apel rămâne o enigmă. Sau, ar urma deducția că, în unele cazuri, instanțele judecătorești, cu părere de rău, ignoră concluziile juridice expuse în hotărârile Curții Constituționale, dacă normele constituționale pasibile aplicării la soluționarea pricinii prezintă dificultăți de interpretare pentru instanțe.

De fapt, prin hotărârea Curții de Apel supusă recursului se statuează situația prin care se admite adoptarea normelor primare, pe lângă cele emise de autoritatea constituțională legislativă (Parlamentul), și de diferite alte autorități care sunt doar în subordonarea organelor ce reprezintă ramurile puterii în stat, dar care își arogă dreptul de „minilegislatori” ce intervin pentru „repararea neajunsurilor” comise de Parlament la adoptarea legilor. Situație pe cât de comică, pe atât de ilegală, care nicidecum nu se încadrează în noțiunea statului de drept.

A ignorat prima instanță, la examinarea cererii de chemare în judecată și la pronunțarea hotărârii, și normele de drept internațional. În particular, nu s-a ținut cont de prevederile *Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului care declară dreptul la alegeri libere și, în scopul realizării acestui drept, stabilește obligația statului să desfășoare alegeri libere prin vot secret și în asemenea condiții, care asigură exprimarea liberă a voinței poporului la alegerea puterii legislative (art.3 al Protocolului adițional nr.1 la Convenție). Iar Codul bunelor practici în materie electorală care a fost:*

- adoptat de Consiliul pentru Alegeri Democratice în cadrul cele de-a 3-a reuniuni (16 octombrie 2002);
- adoptat de Comisia Europeana pentru Democrație prin Drept în cadrul celei de-a 52 Reuniune Plenară (Veneția, 18-19 octombrie 2002);
- adoptat de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei în cadrul Sesiunii din 2003 – 1-a parte;
- adoptat de Congresul Puterilor Locale și Regionale ale Consiliului Europei în cadrul sesiunii de primăvară 2003, la capitolul I pct.4 (sufragiu secret) prevede că lista persoanelor

care în realitate se prezintă la urnele de votare nu trebuie făcută publică - lit.c).

Or, efectuarea mențiunii despre participarea la votare în actele de identitate, acte, ce urmează a fi prezentate nu numai în cadrul alegerilor, dar mai frecvent în alte împrejurări și diferitor persoane, inclusiv persoanelor și autorităților oficiale, de la locul de muncă, de domiciliu etc. echivalează cu facerea publică a informației despre participarea persoanei respective la votare, astfel încălcându-se dreptul cetățenilor la vot secret statuat în actele internaționale menționate, în art.38 din Constituție și în art.6 din Codul electoral.

Totodată substituind dispoziția legală și constituțională privind dreptul la vot secret și completând de fapt norma art.53 din Codul electoral cu o dispoziție nouă privind obligativitatea marcării documentelor de identitate a participanților la votare, Comisia Electorală Centrală, prin hotărârea sa, a încălcat și prevederile art.54 alin.(2) din Constituție care stabilește că „exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.” Instanța și acest argument și temeii acțiunii l-a trecut elegant cu vederea, cu toate că *marcarea actelor de identitate ale alegătorilor ce nu s-a de acord cu o asemenea procedură stabilită arbitrar de către Comisia Electorală Centrală reprezintă o restrângere neprevăzută de lege, dat fiind îngrădirea dreptului la votul secret la alegerea Parlamentului.*

În consecință, alegătorii nu au nici o protecție individuală în fața abuzurilor admise de Comisia Electorală Centrală și, nu este exclus faptul, în fața altor comisii de circumscripție, care pot prelua practica nihilistă a celei centrale de a aplica Constituția și legea pornind de la propria viziune, dar nu de la viziunea legislatorului expusă în normele de drept. De asemenea, alegătorul nu se bucură de protecție în fața altor abuzuri legate de participarea sau neparticiparea la votare. Or, nu întâmplător, norma art.53 din Codul electoral, fiind completată de către Parlament cu prevederea despre aplicarea ștampilei „Votat” în documentele de identitate ale participanților la alegeri prin *Legea nr.176 din 22.07.2005* pentru modificarea și completarea Codului electoral, exact peste un an a fost modificată, Parlamentul excluzând această prevedere prin *Legea nr. 248 din 21.07.2006*. În nota informativă la proiectul de lege care ulterior a devenit legea nr. 248 din 21.07.2006 se specifica inoportunitatea normei date, având în vedere neparticiparea la alegeri a cetățenilor care nu sunt de acord cu aplicarea ștampilei „Votat” în documentele de identitate.

Totodată, la soluționarea pricinii, instanța a încălcat și normele dreptului procedural care au menirea de a garanta pronunțarea unei hotărâri legale și întemeiate în baza principiului contradictorialității părților în proces. În special, potrivit art.4 Cod de procedură civilă, sarcinile procedurii civile constau în judecarea justă, în termen rezonabil, a cauzelor de apărare a drepturilor încălcate sau contestate, a libertăților și a intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice și ale asociațiilor lor, ale autorităților publice și ale altor persoane care sunt subiecți ai raporturilor juridice civile, familiale, de muncă și ai altor raporturi juridice, precum și în apărarea in-

tereselor statului și ale societății, în consolidarea legalității și a ordinii de drept, în prevenirea cazurilor de încălcare a legii. Întru atingerea acestui deziderat, potrivit prevederilor art.26 alin.(3) Cod de procedură civilă, instanța care judecă pricina își păstrează imparțialitatea și obiectivitatea, creează condiții pentru exercitarea drepturilor participanților la proces, pentru cercetarea obiectivă a circumstanțelor reale ale pricinii.

Faptul că Curtea de Apel Chișinău a încălcat normele constituționale și legale, mai mult decât clare și univoce, numai pentru a „susține” poziția ilegală și anticonstituțională a Comisiei Electorale Centrale la emiterea unei hotărâri prin care se încălcă drepturile constituționale și comunitare ale cetățenilor, demonstrează că instanța nu a fost nici imparțială, și nici obiectivă. Respectiv, este încălcată și norma art.239 Cod de procedură civilă care stabilește că hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată, și că instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședința de judecată.

Trecând cu vederea toate argumentele de drept ale reclamantului, instanța a încălcat și prevederile directe ale art.238 alin.(2), 240 alin.(1), 241 alin.(5) din Codul de procedură civilă care obligă instanța să cerceteze circumstanțele invocate și să motiveze respingerea acestora.

Din cele menționate, urmează și concluzia că Curtea de Apel a încălcat și dreptul reclamantului la un proces echitabil prevăzut în art.6 (1) din *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale Omului*, dat fiind faptul că nu a examinat de fapt argumentele reclamantului din cererea de chemare în judecată, limitându-se la fraze de ordin general că acțiunea nu ar fi întemeiată și că, totodată, nu a aplicat la soluționarea litigiului normele constituționale pe care a fost întemeiată cererea. În acest sens, invocăm și jurisprudența Curții Europene pentru Drepturile Omului. În particular, cazul *Pronina împotriva Ucrainei*, în care Înalta Curtea prin Hotărârea din 18.07.2006 a conchis că ignorarea de către instanță a argumentelor reclamantului bazate pe normele Constituției, care sunt norme cu acțiune directă, constituie temei pentru a se stabili încălcarea art.6 din Convenție.

Din considerentele expuse, în temeiul art.239, 400 alin.(1) lit.c), d), 417 alin.(1) lit.c) din Codul de procedură civilă,

SOLICIT

Să fie casată integral hotărârea Curții de Apel Chișinău din 23 februarie 2009.

Să fie emisă o nouă hotărâre prin care cererea de chemare în judecată a Mișcării social-politice „Acțiunea Europeană” să fie admisă.

Anatol PETRENCU,
președinte

NOTĂ: La 14 martie 2009, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul Mișcării social-politice „Acțiunea Europeană” împotriva hotărârii Curții de Apel Chișinău din 23.02.2009.

CADRUL LEGAL

Constituția Republicii Moldova

(extrase)

Articolul 6

Separarea și colaborarea puterilor

În Republica Moldova puterea legislativă, executivă și judecătorească sunt separate și colaborează în exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constituției.

Articolul 7

Constituția, Lege Supremă

Constituția Republicii Moldova este Legea ei Supremă. Nici o lege și nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constituției nu are putere juridică.

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

(2) Cetățenii Republicii Moldova au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniți până în ziua alegerilor inclusiv, excepție făcând cei puși sub interdicție în modul stabilit de lege.

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și

imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

[Art.54 în redacția Legii nr.351-XV din 12.07.2001]

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputați.

Articolul 72

Categoriile de legi

(1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.

(2) Legile constituționale sunt cele de revizuire a Constituției.

(3) Prin lege organică se reglementează:

a) sistemul electoral;

b) organizarea și desfășurarea referendumului;

c) organizarea și funcționarea Parlamentului;

d) organizarea și funcționarea Guvernului;

e) organizarea și funcționarea Curții Constituționale, a Consiliului Superior al Magistraturii, a instanțelor judecătorești, a contenciosului administrativ;

f) organizarea administrației locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;

g) organizarea și funcționarea partidelor politice;

h) modul de stabilire a zonei economice exclusive;

i) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;

j) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele și protecția socială;

k) organizarea generală a învățământului;

l) regimul general al cultelor religioase;

m) regimul stării de urgență, de asediu și de război;

n) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;

o) acordarea amnistiei și grațierii;

p) celelalte domenii pentru care, în Constituție, se prevede adoptarea de legi organice;
r) alte domenii pentru care Parlamentul consideră necesară adoptarea de legi organice.

(4) Legile ordinare intervin în orice domeniu al relațiilor sociale, cu excepția celor rezervate legilor constituționale și legilor organice.

Codul electoral

(extrase)

Articolul 53. Efectuarea votării

(1) Fiecare alegător votează personal. Votarea în locul altor persoane nu se admite. Biroul electoral al secției de votare înmânează alegătorului buletinul de vot, conform listei electorale, numai la prezentarea actului de identitate. La primirea buletinului, alegătorul semnează în lista electorală în dreptul numelui.

(2) Alegătorii din raza secției de votare care nu sunt înscrși în listele electorale se înscriu într-o listă suplimentară la prezentarea documentului ce atestă domicilierea lor în perimetrul secției de votare în cauză. În aceeași listă suplimentară, se înscriu și alegătorii care au venit la secția de votare cu certificatul pentru drept de vot. Certificatul pentru dreptul de vot rămâne la biroul secției de votare și se anexează la lista suplimentară. Alegătorii care nu au fost înscrși în listele electorale întocmite la secțiile de votare constituite în afara Republicii Moldova pot fi înscrși în listele suplimentare, care vor conține:

- a) numele și prenumele alegătorului;
- b) data și locul nașterii;
- c) ultimul loc de domiciliu în Republica Moldova.

(3) Votarea se efectuează în baza următoarelor acte de identitate:

a) buletinul de identitate al cetățeanului Republicii Moldova, cu fișa de însoțire în care se indică domiciliul sau reședința alegătorului pe teritoriul secției de votare;

b) pașaportul de tip ex-sovietic modelul anului 1974 cu mențiunea privind cetățenia Republicii Moldova, numărul de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP) și înregistrarea la domiciliu;

c) pașaportul de tip ex-sovietic modelul anului 1974 fără număr de identificare de stat (IDNP) cu mențiunile: "valabil pe un termen nelimitat", cetățenia Republicii Moldova și înreg-

istrarea la domiciliu – pentru persoanele care au renunțat la actele de identitate ale Republicii Moldova din considerente religioase;

d) actul de identitate provizoriu de tip F-9 cu mențiunile privind cetățenia Republicii Moldova, domiciliul titularului;

e) pașaportul pentru intrare – ieșire din țară, livretul de marinar, în cazul alegerilor Parlamentare sau în cazul referendumului național, în secțiile de votare constituite peste hotarele Republicii Moldova;

f) livretul militar pentru ostașii în termen, livretul eliberat de Centrul Serviciului Civil pentru persoanele care satisfac serviciul civil (de alternativă).

(4) Președintele și membrii biroului electoral al secției de votare votează în secția unde își desfășoară activitatea, iar dacă este necesar, după înscrierea lor în lista suplimentară în baza certificatului pentru drept de vot.

(5) Președintele biroului electoral al secției de votare duce evidența evenimentelor importante ce au avut loc în timpul votării și pe parcursul numărării voturilor. La cererea membrilor biroului sau a persoanelor autorizate să asiste la operațiile electorale, sau a oricărui alegător, președintele notează comentariile și obiecțiile expuse de aceștia în privința procedurii votării într-un act care se anexează la procesele-verbale ale biroului electoral al secției de votare.

[Art.53 modificat prin Legea nr.76-XVI din 10.04.2008, în vigoare 07.05.2008]

[Art.53 modificat prin Legea nr.248-XVI din 21.07.2006, în vigoare 18.08.2006]

[Art.53 modificat prin Legea nr.298-XVI din 17.11.05, în vigoare 02.12.05]

[Art.53 modificat prin Legea nr.176-XVI din 22.07.05, în vigoare 12.08.05]

[Art.53 completat prin Legea nr.1439-XIV din 28.12.2000]

[Art.53 modificat prin Legea nr.268-XIV din 04.02.99]